

HAMK

Häme University
of Applied Sciences

Tämä on rinnakkaisallenne alkuperäisestä artikkelista /
This is a self-archived version of the original article.

Version: Publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Heinonen, M. & Michelson, A. (2025). Viljelyvarmuutta
vanhoista kauroista. *Luomulehti*, (6), 32-33.

Viljelyvarmuutta vanhoista kauroista

Kaura sopii hyvin suomalaiseen ilmastoon ja luomutuotantoon. Vanhat kauralajikkeet tarjoavat monikäyttöisyyttä ja viljelyvarmuutta.

Suomessa viljellyt kaurat ovat olleet kevättyyppisiä. Kauroja on perinteisesti jaoteltu kuoren värin mukaan: on musta-, valko-, kelta- ja ruskeakauraa. Lisäksi on kuoretonta ja ukonkauraa. Värien lisäksi kauran monimuotoisuus näkyy useissa röyhytyypeissä, korren piteuden vaihtelussa, korren solmujen määrissä ja kuoren paksuuden vaihtelussa. Pitkäkortinen kaura pystyy kilpailemaan rikkaruohojen kanssa, mutta muiden ominaisuuksien merkityksestä viljelyssä on vähän tietoa.

Syksyllä alkanessa maatiaisviljojen elinvoimaa selvittävässä hankkeessa KaunisKaura perehdytään geenipankkeihin unohtuneisiin ja alihöydyntettyihin kauroihin sekä vauhditetaan niiden lisäsviljelyä.

Maatiaiskaurat seosviljelyyn

Yhteisöpohjoismaisessa geenipankissa NordGenissa on 18 suomalaista maatiaiskauran näytettä, yksi ukonkaura ja yksi kuoreton kaura. Näistä lisäsviljelyssä on 13, joista kaksi ("Arrakosken sulkakaura" ja "Jokikylä") on saatu uudelleen viljelyyn. Lisäksi viljelyssä ovat säilyneet Etelä-Karjalassa "Savitaipale", Pohjanmaalla "Maariankaura" ja kymeenlaaksolainen alkuperäiskasvirekisteröity mustakaura 'Heljä'. Näiden viljelyominaisuuksista tarvitaan lisää tietoa, etenkin "Maariankaurasta" ja "Heljästä".

Kolme maatiaislajiketta antoi HAMK Mustialan luomukoe kentällä sangen hyvää satoa: "Arrakosken sulkakaura" 3791, "Jokikylä" 3436 ja "Savitaipale" 2789 kg/ha.

Aikoinaan "Arrakosken sulkakaura" on sopinut herneen seosviljakasviksi. "Jokikylän" valkokaura ja "Savitaipaleen mustakaura" ovat kasvultaan yhtenäisiä, viljelyvarmoja ja sangen satoisia. "Maariankaura" val-

mistuu aikaisemmin kuin muut kaurat Pohjanmaalla, ja se tuntuu kestävän pelton märkyyttä. Kuorettomalla kauralla olisi kysyntää, mutta kuoreton jyvä rikkoutuu käsittelyssä ja se voi myös olla alttiimpi sairauksille.

Lajikkeissa valinnanvaraa

NordGenissa on 32 vanhaa suomalaista kauppalajiketta, joista lisäsviljelyssä on 24. 'Sisu' ja 'Yty' ovat viljelyksessä, mutta niitä ei ole rekisteröity alkuperäiskasvilajikkeiksi eikä siementä ole saatavilla. Tässä artikkelissa käsitellään näistä 12, joita lähivuosina olisi mahdollista saada maatilamittakaavan viljelyyn (ks. taulukko).

1920-1950-luvun kauralajikkeet olivat satotasoltaan samankaltaisia, keskimäärin 2500 kilon hehtaarisadoilla. "Tammi" ja "Sisu" olivat näitä satoisampia. 1970-luvun lopun lajike Puhdilla hehtaarisato nousi yli 5000 kilon.

Lukemisen tutkija Sakari Raisio pui koeruudulla yli metrin pitkää "Arrakosken sulkakauraa".

Valkokaurat ‘Tammi’, ‘Sisu’, ‘Hannes’ ja ‘Esa’ ovat ohutkuorisia ja sopivat hyvin suurimoiksi ja ryyneiksi. ‘Esa’ oli aikoinaan mylläreiden suosiossa, ja sitä viljeltiin erityisesti Keski- ja Itä-Suomessa. Ohutkuorisuutensa vuoksi ‘Hannes’ oli rehuarvoltaan parhaita kauralajikkeitamme. Osmo-mustakaura on hyvin aikainen ja ohutkuorinen lajike, joka voisi myös sopia ryynikauraksi. Paksukuoriset ‘Kytö’ ja ‘Simo’ olivat rehulajikkeita.

Aikaisuutensa vuoksi ‘Tammi’ yleistyi valtalajikkeeksi Keski- ja Pohjois-Suomessa 1950-luvulla. ‘Pelson kaura’ oli Tammeakin aikaisempi. Muita aikaisia lajikkeita olivat ‘Osmo’, ‘Yty’ ja ‘Kyrö’. Ne tuleutuivat 91-94 vuorokaudessa. Kauralajikkeet olivat tyypillisesti reilun metrin mittaisia, ‘Tammi’ hieman alle. Vahvakortisia olivat ‘Kytö’, ‘Yty’, ‘Esa’ ja ‘Pelson kaura’. Leveälehtisinä ‘Sisu’ ja ‘Puhti’ kilpailivat hyvin rikkaruohoja vastaan. ‘Sisu’ menestyi parhaiten Kymenlaakson ja Itä-Hämeen alueella.

‘Eho’ oli hyvin poudankestävä, ja se soveltui maan sisäosiin viljeltäväksi. Kyrölajikkeeseen keskisuomalaisen lisäysviljelijän kokemuksen mukaan se on aikainen ja poudankestävä; kuivasta kesästä 2021 huolimatta kaura selvisi yllättävän hyvin hyvän juuriston ansiosta.

Vanhoista kauralajikkeista löytyy kaikkiin maalajeihin sopivia. Vanhoissa lajikekokeissa ‘Esan’ ja ‘Simon’ todettiin sopivan

Paksukuorinen ‘Kytö’ sopii rehuksi.

hyvin savimaille, kun taas ‘Eho’, ‘Kyrö’ ja ‘Puhti’ kivennäismaasekaisille turvemaille. ‘Sisu’ ja ‘Yty’ sopivat eri maalajeihin. ‘Ytyn’ pohjoiskarjalaisen viljelijän mukaan DON-arvot ovat pysyneet sallituissa rajoissa ja lajike ollut viljelyvarma.

Vanhojen kauralajikkeiden uudelleen viljelyyn ottaminen tuo arvokkaan lisän kotimaiseen kaurantuotantoon. Ne tuovat kestävyyttä ja monimuotoisuutta pel-

toviljelyyn sekä tarjoavat mahdollisuuksia erikoistuotteisiin.

Vanhojen kauppalajikkeiden myyntiintulovuosi, sato, korrenpituus, tuleentumisaika, kuoriprosentti ja kuoren väri vanhoissa tutkimuskuvauksissa ◀

Nimi	Vuosi	Sato (kg/ha)	Pituus (cm)	Kasvuajan pituus (vrk)	Kuori-%	Tjp.(g)	Väri
Osmo	1921	2339	106	93	-	30	musta
Esa	1922	2635	109	98	24	33,6	valkoinen
Kytö	1925	2479	107	95	25.7	31,7	keltainen
Pelson kaura	1925	2282	100	91	24.3	30,8	musta
Simo	1935	2343	113	99	27	37	musta
Tammi	1938	2474	96	94	23	35	valkoinen
Eho	1946	2767	109	97	-	35.2	valkoinen
Sisu	1953	3104	-	100	22.5	35	valkoinen
Kyrö	1958	2816	112	96	26.1	33,9	valkoinen
Hannes	1964	-	103	97	-	-	valkoinen
Puhti	1978	5506	105	98	22.3	34,6	valkoinen
Yty	1989	5452	101	94	24	35,4	valkoinen

Vanhojen kauppalajikkeiden myyntiintulovuosi, sato, korrenpituus, tuleentumisaika, kuoriprosentti ja kuoren väri vanhoissa tutkimuskuvauksissa

Lähteet: Marjanen, 1961; Mukkula, Rantanen & Lallukka, 1978; Saastamoinen & Pärssinen, 1989; Ulvinen, 2006; Viljalaari.fi, n.d.